

Bonapartedok en Loodswezen

Gebiedsontwikkeling Loodswezensite

Het Bonapartedok en de gebiedsontwikkeling rond het Loodswezen is een van de zeven deelgebieden van de [Scheldekaaien](#). Het gebied bevindt zich in het noorden van de stad, op het Eilandje. De kaaistrook ter hoogte van het Bonapartedok en het Loodswezen vormt een scharnierpunt tussen de centrale kaaizone en de dokken van het Eilandje. Het Bonapartedok, naast het imposante MAS, doorbreekt er de continuïteit van de 100 meter brede kaaistrook.

Waarom dit project?

Om de band tussen de stad en de Schelde te herstellen, worden de Scheldekaaien de komende jaren in een nieuw kleedje gestoken. Het masterplan Scheldekaaien, ook bekend als het Kaaienplan, pakt in totaal 7 deelgebieden aan.

Wat gebeurt er?

Voor de gebouwen op de Loodswezensite aan de Tavernierkaai wordt uitgekeken naar een interessante herbestemming. Ze beantwoorden niet langer aan de hedendaagse comforteisen. Het loodsgebouw is met zijn neogotische en kenmerkende gevel sinds 1895 een historisch baken in de

skyline van Antwerpen. De Vlaamse diensten die hier gehuisvest waren, zijn in de zomer van 2017 verhuisd. In afwachting van een definitieve herbestemming krijgen de gebouwen op de site een tijdelijke invulling. Voor de heraanleg van het openbaar domein is in januari 2022 een ontwerpteam gekozen. Zij zorgen ook voor de integratie van een namenmonument ter herdenking van de overleden Antwerpse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.

Wie werkt eraan mee?

AG Vespa coördineert de heraanleg van de Scheldekaaien in de verschillende deelgebieden en legt samen met de stad het openbaar domein aan. De Vlaamse Waterweg nv is verantwoordelijk voor de kaaimuurstabilisatie en de waterkering.

Ontwerp Loodswezensite

Aanleg openbaar domein, integratie verhoogde waterkering en namenmonument

In januari 2022 is er een ontwerpteam gekozen voor de gebiedsontwikkeling van de Loodswezensite. Het gaat om een multidisciplinair team onder leiding van Bureau Bas Smets. Het ontwerpteam voorziet de heraanleg van het openbaar domein en de integratie van een namenmonument ter herdenking van de overleden Antwerpse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Als alles vlot verloopt start de heraanleg van het openbaar domein in het najaar van 2024.

Multidisciplinair ontwerpteam

Eind 2020 ging AG Vespa op zoek naar een getalenteerd multidisciplinair ontwerpteam met capaciteiten op vlak van onder meer landschap, openbaar domein, waterkering, archeologie, erfgoed, ecologie, architectuur en kunst. De ontwerpogave voor de omgeving van het Loodswezen bestond uit 2 belangrijke onderdelen: de heraanleg van het openbaar domein zoals voorzien in het masterplan Scheldekaaien met integratie van de verhoogde waterkeringsmuur en de realisatie van een ambitieus namenmonument ter herdenking van de Antwerpse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Het ontwerpteam onder leiding van Bureau Bas Smets wist te overtuigen met een geïntegreerd ontwerp als antwoord op deze vragen en met respect voor de historische waarde van de site. Het team bestaat behalve uit Bureau Bas Smets uit Gijs Van Vaerenbergh bvba, Atelier Ruimtelijk Advies bv, Steenmeijer Architecten bvba, Antea Belgium nv, UTIL cv, Endeavour nvdr cvba, en Plant en Houtgoed bvba.

Groen ontwerp met tuinen en zicht op Schelde

De site tussen het Noorderterras en de Bonapartesluis wordt gekenmerkt door enerzijds de unieke locatie langs de Schelde en anderzijds de historische vlieten die deze site doorsnijden. Deze voormalige binnenstedelijke havens zijn nog zichtbaar in het huidige stratenpatroon. De zes lineaire muren die op de locaties van de voormalige vlieten komen, zijn de uitgelezen plek voor het namenmonument.

In het ontwerp van het gehele openbaar domein vormen de vliettuinen langs de stadszijde de 'entrees' tot het projectgebied, met elk een eigen identiteit. Langs die vliettuinen zijn de verschillende deelgebieden zichtbaar:

- De zone met pocketparken rond het Loodswezengebouw en de Boeienloods onderscheidt zich van de rest van de kaaien door de opmerkelijke erfgoedwaarde en de sterke relatie met het water. Een keermuur met zittrappen beschermt het Loodswezenmonument tegen het stijgende waterniveau. Aan stadszijde komt een glooiende, ommuurde stadstuin die aansluit op de stad. De Boeienloods zal op een subtiele manier, en met respect voor het erfgoed, mee onderdeel van de waterkering vormen.
- De zone met de zogenaamde 'Scheldetreden', een trappenpartij, is bruikbaar als zit- en rustplek, maar bij gelegenheid ook voor kleinere, serene evenementen of ceremonies. De plek kenmerkt zich door grote oppervlaktes aan groen.
- De zone met ligweide is met zicht op de Schelde uniek en uitnodigend. Ook vanaf de Schelde laat het ontwerp zich duidelijk lezen met een lagergelegen gedeelte met uitgestrekt gazon en een hoger gelegen landschap met hoogstammig groen. Er wordt een cirkelvormig zitelement dat refereert aan de vroegere Stenen Kraan, verwerkt in de helling van de weide. Aan stadszijde wordt het talud beplant als buffer naar de achterliggende Kaaiweg.
- In het meest zuidelijke deel komt een bus drop-off zone voor maximaal 10 bussen voor toeristen van de cruiseschepen. Deze zone wordt gescheiden door een serene vliettuin met een brede groenbuffer.

In afwachting van deze grondige transformatie van het openbaar domein werd afgelopen jaar al een voorlopige verpozingsgraszone aan het water gecreëerd.

Diverse beplanting

Het ontwerp heeft een uitgesproken en duidelijke klimaatambitie. Zo worden er koelteplaatsen ontworpen en is er veel aandacht voor de keuzes van beplanting. De soorten beplanting worden afgestemd op de eigenheid van de plek (lokale groeicondities, beschikbare wortelruimte,

standplaats, bezonnings- en vochtigheidsgraad) waardoor de beplanting varieert naargelang de zone. Ze zal anders zijn in de nattere vlietentuinen dan in de pocketparken of de verhoogde ligweide. Er is in het ontwerp ook aandacht voor intelligent waterbeheer, met bijvoorbeeld wadi's met waterminnende planten in de vlietentuinen.

Het gehele parklandschap draagt bij tot de rust en sereniteit die het namenmonument vraagt, als een soort van stilteplek. Toch is de stedelijke ruimte zo ontworpen dat ze ook ruimte creëert voor ontspanning, met een kwalitatief, groen openbaar domein dicht bij het centrum van de stad.

Namenmonument met 6 gedenkmuren tussen 3 herinneringstuinen

De 6 lineaire muren die op de locatie van de voormalige vlieten komen, zijn de uitgelezen plek voor het maken van een namenmonument. De vlieten getuigen van het verleden van de stad en kunnen de herinnering aan de overleden slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog verankeren in de geschiedenis van Antwerpen. De vlietmuren worden ingezet als identiteitsdrager om zowel ruimtelijk de relatie tussen de stad en Schelde te versterken, als symbolisch de oorlogsslachtoffers te herdenken.

De gedenkmuren langs de vlieten bakenen drie intiemere herinneringstuinen af. Deze herinneringstuinen brengen verschillende gemeenschappen en generaties samen en stimuleren zo een gebruik als kleinschalige ontmoetingsruimte en stilteplek op de kaai. De gedenkmuren zijn ontworpen als een expressie van zowel de individualiteit van elk slachtoffer als de collectiviteit van de slachtoffergroepen. De naam van elk slachtoffer wordt op een afzonderlijke natuursteen gegraveerd om de individualiteit van elke getroffene te benadrukken. De verschillende stenen worden per slachtoffergroep langsheen de vlietmuren geplaatst. Het grote aantal afzonderlijke stenen, en dus slachtoffers, zal indrukwekkend zijn en zal zo helpen om het drama van de Tweede Wereldoorlog beter te begrijpen.

Het is de bedoeling om naargelang het aantal geleefde decennia van het slachtoffer, een soortgelijk materiaal te gebruiken. Zo wordt duidelijk hoeveel mensen van elke leeftijd slachtoffer werden. Er ontstaat bovendien ook een verwantschap over de verschillende slachtoffergroepen heen. De plaatsing van de namen in de vlietmuren nodigt bezoekers uit om een wandeling langs de herinneringstuinen te maken. In totaal zullen de gedenkmuren 336 meter lang zijn en uit meer dan 25.000 gedenkstenen bestaan. Stad Antwerpen voert momenteel een uitgebreid historisch onderzoek om de namen van deze 25.000 overleden slachtoffers te achterhalen. Via de website www.antwerpenherdenkt.be/namenproject kunnen nabestaanden en andere betrokkenen de stand van zaken van het onderzoek raadplegen. Er is ook de mogelijkheid om aanvullingen en correcties door te geven.

Tijdlijn

[29 november 2023](#)

Buurtmoment

Op woensdag 29 november organiseren we een buurtmoment over de plannen op de Loodswezensite. Iedereen is doorlopend welkom van 16-19 uur in het Loodswezengebouw, Tavernierkaai 3, 2000 Antwerpen. Op voorhand inschrijven is niet nodig.

[September 2023](#)

Goedkeuring definitief ontwerp

Het college heeft het definitieve ontwerp voor de heraanleg van de Loodswezensite goedgekeurd. Als alles vlot verloopt starten de werken aan het openbaar domein daar in het najaar van 2024.

[December 2022](#)

Goedkeuring voorontwerp

In december 2022 is het voorontwerp voor de herontwikkeling van de Loodswezensite goedgekeurd op het college.

[April 2022](#)

Goedkeuring schetsontwerp

Op 22 april 2022 is het schetsontwerp voor de herontwikkeling van de Loodswezensite goedgekeurd op het college.

[Januari 2022](#)

Goedkeuring ontwerpteam Loodswezensite

In januari 2022 is er een ontwerpteam geselecteerd voor de gebiedsontwikkeling van de Loodswezensite. Het gaat om een multidisciplinair team onder leiding van Bureau Bas Smets. Het ontwerpteam voorziet de heraanleg van het openbaar domein en de integratie van een namenmonument ter herdenking van de overleden Antwerpse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.

[Juni 2019](#)

Goedkeuring plan van aanpak

Eind juni 2019 keurde het college het plan van aanpak voor de gebiedsontwikkeling van de Loodswezensite goed. Het plan van aanpak combineert de krachtlijnen uit het masterplan met meer recente beleidsbeslissingen, zoals de integratie van een monument-memoriaal op de kaaien voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.

[April 2019](#)

Lancering marktverkenning

Om een kwalitatieve herontwikkeling van de Loodswezensite gericht uit te werken, lanceren we een marktverkenning. Daarmee peilen we naar een passende herbestemming en restauratie voor het Loodswezen en de historische Boeienloods aan de Tavernierkaai. Met de marktverkenning willen we een zo volledig mogelijk beeld krijgen van de interesse op de markt. Kandidaten kunnen een voorstel indienen tot vrijdag 12 juli 2019.

[Januari 2019](#)

Start kaaimuurstabilisatie

De Vlaamse Waterweg nv start met de renovatie van de historische kaaimuur aan de Tavernierkaai en de Van Meterenkaai, waar de historische toegang tot het Bonapartedok en het beschermde Loodswezengebouw liggen. De muur wordt er gestabiliseerd, zonder aan het authentieke uitzicht te raken. De stabiliteitswerken zullen ongeveer twee jaar duren. Tijdens de stabilisatiewerken wordt er heel wat grond uitgegraven en afgevoerd. De Vlaamse Waterweg nv zet daarbij maximaal in op transport over het water.

[Mei 2018](#)

Oproep tijdelijke invulling

In afwachting van een definitieve bestemming en gebiedsontwikkeling voor de Loodswezensite zoeken we kandidaten voor een tijdelijke invulling van het zuidelijk deel van de Loodswezensite: de beschermde boeienloods, het magazijn, kantooruimte en het binnenplein. De ambitie is om een publiekstreckende invulling te realiseren en zo de site terug op de kaart te zetten.

[2017](#)

Verhuis Vlaamse diensten

De Vlaamse diensten die gehuisvest zijn in het Loodswezen, verhuizen in de zomer van 2017.

Er vindt in 2017 ook een infomoment voor de buurt plaats over de plannen van het Loodswezen.

[2010](#)

Definitief masterplan

Het definitieve masterplan Scheldekaaien is klaar. Dat is een plan waarin de Scheldekaaien zijn opgedeeld in 7 deelgebieden.

[Definitief masterplan Scheldekaaien](#)

[2009](#)

Lancering website Onze Kaaien

Inspraak met lancering website [Onze Kaaien](#), tafelgesprekken en het KAAiLAND-festival.

[2007-2010](#)

Voortraject

Er vindt een voortraject plaats gebaseerd op veel inspraak, overleg en studie.

[2005](#)

Update Sigmaphan

De huidige waterkeringsmuur moet 90 centimeter hoger worden (2,25 meter boven de Blauwe Steen).

Downloads

Documenten

[Scheldekaaien - alle deelgebieden](#)

[Masterplan Scheldekaaien](#)

[202309 Definitief ontwerp Loodswezensite](#)

Rol AG Vespa [Projectregisseur](#)

Partners De Vlaamse Waterweg nv

Ontwerper Masterplan Scheldekaaien: PROAP LDA

Ontwerp openbaar domein: team o.l.v. Bureau Bas Smets met Gijs Van Vaerenbergh bvba, Atelier Ruimtelijk Advies bv, Steenmeijer Architecten bvba, Antea Belgium nv, UTIL cv, Endeavour nvdr cvba, en Plant en Houtgoed bvba. Bureau Bas Smets

Thema [Stad aan het water](#)

[Openbaar domein](#)

Status In realisatie

Tags Scheldekaaien

openbaar domein